

Ladislav Švec: Idea univerzity v historii a současné praxi

Posudek oponenta diplomové práce

Oponent: Tomáš Samek, Ph.D.

Diplomová práce Ladislava Švece zkoumá dějinné proměny ideje univerzity a zároveň analyzuje stejnojmenný projekt realizovaný v posledních letech na pardubické univerzitě a financovaný ze strukturálních fondů Evropské unie. Práce staví na původním humboldtovském odkazu, ačkoli u některých jevů sahá její historický záběr až do časů Platónovy Akademie. Část věnovaná historii je převážně kompilační a slouží jako východisko pro autorovy komparativní úvahy o povaze současného terciárního vzdělávání vůbec a zmíněného projektu zvláště. Porovnat jeden projekt z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost s historickými kořeny ideje univerzity, kterou si tento projekt vetkl do svého názvu, je dobrý nápad, pokud si je analytik vědom rizik, která ho na takové výzkumné trajektorii nutně musí potkat a pokud tato rizika ve své práci plně reflektuje. To se autorovi daří jen částečně. V čem tkví hlavní nedostatky práce:

1. **Formulační nepřesnosti:** ačkoli se práce vyznačuje spíše nadstandardní vyjadřovací úrovní (s výjimkami, jež popíši níže), občas se dopouští hrubých formulačních lapsů přímo v hlavním tématu. Píšu-li text o postavení současných vysokých škol ve vztahu ke státu a učiním-li tento aspekt jedním z ústředních bodů své práce, pak musím vědět, že se dopouštím hrubé nepřesnosti, když o veřejných školách hovořím jako o „školách státních“, jako to autor činí na str. 11, neboť mezi školství státním a veřejným je podstatný rozdíl.
2. **Místy nelogická struktura:** Úvod je řazen až jako v pořadí čtvrtá kapitola (začíná na str. 18) po kapitolách nazvaných Vymezení cílů, Teoreticko-metodologické východiska a Vstup do terénu. Nejsem proti neobvyklému řazení, ale autor ho musí zdůvodnit, pokud není zcela jasné z kontextu – leč ani s tím, ani s oním se v textu neseťkáme. Kromě tohoto formálního členění se podobný problém objevuje i v rovině obsahové: některé pasáže přecházejí od tématu k tématu spíše na základě volných asociací, aniž čtenář chápe logickou soupodstatnost s předchozím textem.

3. **Odbyté citace:** V textu je uvedena celá řada zdrojů, u nichž buď úplně chybí odkaz, anebo je zdroj v textu sice citován, ale nenajdeme ho pak v závěrečné bibliografii. Nejde přitom o výjimky, nýbrž o opakující se jev. Týká se i dokumentů z hlediska autorova tématu velmi relevantních. Tak autor např. hovoří o *Bílé knize* i o jejím protějšku – *Bílé knize vysokého školství* –, aniž jeden nebo druhý dokument cituje v textu; stopy po nich nenajdeme ani v soupisu literatury. Klíčovému sborníku *Obnova Ideje univerzity* věnuje autor rozsáhlou pasáž, ale v bibliografii chybí. Stejně tak v ní chybí většina internetových odkazů, které autor uvádí v textu (zpravidla pod čarou), ale v závěrečném oddílu nazvaném *Internetové články* o nich není zmínky. Mělo by jistou logiku, kdyby autor napsal, že internetové odkazy uvádí jen v textu: nebylo by to standardní, ale dalo by se to akceptovat. Ale pokud se rozhodne uvést v závěru soupisu internetových zdrojů, je s podivem, že drtivou většinu toho, co vidíme ve stati, tam pak nenajdeme.
4. Některé **pasáže jsou v textu dvakrát:** tak třetí odstavec na str. 40 se zcela identicky opakuje hned na další straně. Dokonce samotné závěrečném Shrnutí (str. 68) je uzavřeno čtyřmi větami: z nich poslední dvě se zcela shodují se předchozími dvěma.
5. Z hlediska terénního výzkumu je klíčová devátá kapitola nazvaná *Idea univerzity optikou aktérů*: je zde několik stran (57 – 62), které jsou pouhým slepencem citátů informátorů, aniž je autor jakkoli vysvětluje anebo místně či prostorově situuje; dovídáme se jen, že jeden výrok pronesl řešitel projektu, další manažer, další nspecifikovaný zaměstnanec – a jinak nic. Tuto několikastránkovou citátovou koláž autor uvádí slovy: „Získané informace z rozhovorů vybírám selektivně a řadím je tak, aby tvořily dojem dramaturgicky konzistentního celku, ale vždy se zachovaným kontextem, ve kterém byly zaznamenány“ (str. 57). Po kontextu, v němž byly dané výroky proneseny, však zde není ani stopy: nedovíme se nic o souvislosti proneseného ani o situaci – jen pouhá obecná a v podstatě nicneříkající označení rolí typu „zaměstnanec“. Autor tuto strategii zdůvodňuje takto: „Tuto cestu volím, protože se tak chci do jisté míry vyhnout subjektivizujícím interpretacím událostí, kterých jsem byl osobně účasten“ (s. 57). Cožpak samotná volba citovaných výroků,

jejich délka a řazení bez uvedení jakékoli další informace nejsou výrazem krajně subjektivizujícího postupu, který může mít své místo v dokumentárním snímku, ale je těžké ho v této podobě obhájit jako souvislý několikastránkový text? Je s podivem, že si toho autor není vědom a že předkládá tak do očí bijící rozpor mezi textem a úvodním komentářem, který by měl ten text reflektovat.

Samostatnou kapitolu představuje jazyk práce. Ten, jak již řečeno, je v mnoha ohledech dobrý, ale vykazuje několik základních chyb. Nejde ani tak o hrubé chyby (hrubku najdeme hned v první větě práce) nebo nesprávnou interpunkci, popřípadě nezvládnuté deklinace („k jedinečné perspektivě, *jež* jsem získal...“) ani o to, že shodu podmětu s přísudkem autor moc neřeší. Podstatnější je tendence k jakémusi hyperterminologizovanému a cizími slovy se hemžícímu vyjadřování, které textu ubírá jasnosti: autor má v oblibě rádoby odborně znějící obraty typu „většina studentů nedosahuje gastrické saturace“ – chce tím říct, že většina studentů hladoví? Nebo jen že nejedí to, co by jedli rádi? Z této formulace to není jasné, za to to zní jakoby vědecky. Tento vyjadřovací nešvar, kdy je prosté a jasné sdělení nahrazováno šroubovaně para-vědeckým jazykem, jenž srozumitelnosti textu nezvyšuje, nýbrž snižuje, je žel něco, čím je celá práce prosáklá. Pokud autor zkoumá, v čem selhává současná univerzita, sám svým jazykem podává (nereflektovaný) důkaz toho, že jako pedagogové jsem ho za celou dobu jasněmu vyjadřování bohužel nenaučili. Spousta obrátů je nafouklých do abstraktní neurčitosti, ačkoli tím stať nic nezískává, anebo jsou podivně pokroucené a nejasné jako věty typu – cituji: „Univerzita již nenaplňuje nově nastávající ideje.“ Inu, sama tato věta je nechtěným dokladem, že již nenaplňuje ani ty hodně staré, k nimž patřilo jasné vyjadřování. A zas: kdyby byla v práci tahle tendence výjimečně, nestálo by to za zmínku. Bohužel podobné formulační kostrbatosti najdeme na každé druhé straně.

Autor se na mnoha místech dopouští ostrých morálních soudů, ale jaksi tu chybí stejně přísný morální reflektor obrácený na sebe sama: text postrádá pasáž, která by se rozsáhleji a důkladněji věnovala etické dimenzi výzkumu, nepočítáme-li těch několik porůznu roztroušených vět.

Last but not least: antropologie má být víc než jen reportáží jedné perspektivy. V autorově popisu projektu Idea univerzity dominuje perspektiva jeho aktérů; co

v práci úplně chybí, je perspektiva ministerstva, na které se v práci jen společně stěžuje a nadává – autor tento emický obraz nekriticky přebírá a vůbec se nesnaží ho doplnit perspektivou ministerských zadavatelů: sám vím, že i jejich pohled na věc má kus pravdy a že čerpání evropských projektů vysokými školami není tak monoperspektivní, černobílá problematika, jak ji autor – při vší snaze o různé pohledy – podává. V tomto ohledu je práce zcela plochá, protože jí chybí pohled z druhé strany. Ani to by nevadilo, kdyby tuto skutečnost autor nějak hlouběji reflektoval. Nic takového jsem v práci nenašel.

Tuto v mnoha ohledech zdařilou a v mnoha ohledech nedotaženou práci **doporučuji k obhajobě a navrhuji pro ni známku velmi dobře.**

Tomáš Samek

V Praze 12. 8. 2015